

Dette uendeligt lange Tilbageblik over vor Klodes Udviklingshistorie

Erindringer om geologistudiet for en ung polytekniker i midten af
1870'erne - Henrik Pontoppidan.

"Det Fag, der næsteften Matematik og Fysik havde optaget mig mest i disse Aar, var Geologien. Dette uendeligt lange Tilbageblik over vor Klodes Udviklingshistorie fra Fostertilstanden i Urtaagen til de seneste Istidsaflejringer vendte jo grundigt op og ned paa alle nedarvede Forestillinger om Jordens og de levende Væsners Tilblivelse. Naar vor ypperlige Lærer i Faget, Professor Johnstrup, viste os et Stykke Lerskifer med tydelige Fodspor af et forhistorisk Dyr, der for et Par Millioner Aar siden var gaaet hen derover paa en vaad og blød Strandbred, eller naar han til Forklaring af Kullagenes Oprindelse og Udstrækning oprullede Billedet af et Urtilandskab med dets uhyre Skovstrækninger og store Sumpe, hvorfra fantastiske Kæmpeøgler vraltede op for at sole sig og parres, følte man sig som samtidig med den hele Skabelsesproces, et Øjeblikvidne.

I Tilslutning til sine Forelæsninger foretog Johnstrup af og til Udflugter med os til Steder paa Sjælland af geologisk Interesse, f.Ex. til Lellinge Aa ved Køge og til Mogenstrup med den høje, sydsjællandske Aas. I den sidste Pinseferie havde han paa Statens Regning ført os helt over til Bornholm, der er et enestaaende geologisk Friluftsmuseum. Dersom man kunde skære Øen igennem fra Nord til Syd, vilde Snitfladen fremvise et næsten fuldkomment Anskuelsesbillede af Jordens Udvikling fra vulkansk Granit gennem neptunske Lagdannelser til Glacialperiodens allersidste Aflejringer. Et Par af Sydlandets vandrige Afløb har paa enkelte Steder delvis foretaget en saadan Gennemskæring og afdækket Sandstens- og Kalkformationer, hvor det vrimler med Forsteninger af forlængst uddøde Dyrearter, saaledes af den spydformede Nautil Orthoceratiten, et af Verdens ældste Skaldyr, hvis ejendommelige Aftryk vil kendes af københavnske Teatergængere fra det kongelige Teaters indvendige Stentrapper, hvortil Materialet i sin Tid blev hentet derfra.

Paa denne Bornholmsrejse ledsagedes Johnstrup af sin Assistent ved det mineralogiske Museum, Grønlandsforskeren Knud Steenstrup. Han var en Mand i Begyndelsen af Trediverne, en haandfast Skikkelse; ret kort for Hovedet overfor dem, han af en eller anden Grund ikke kunde lide, men til Gengæld kammeratlig ligefrem i Forholdet til alle, der faldt i hans Smag. Jeg var saa heldig at høre til de sidste og kom derfor altid med blandt dem, han om Aftenen samlede omkring en Bolle Punsch i de Kroer eller Smaahoteller, hvor vi overnattede. Det var festlige Timer. Med stort Lune kunde han i en saadan snever Kreds fortælle om sine Oplevelser i Grønland, om de lange Sløderejser og sit Samliv med de Indfødte, som han til Tider havde maattet overnatte hos i deres Vinterhuler og Sommertelte. Endnu længe efter min Tilbagekomst til København vedblev det hvide Eventyrrige deroppe i det høje Nord at sysselsætte mig. En Morgen, da min gamle Nyboder-Værtinde som sædvanlig kom ind for at vække mig, standsede hun i Forskrækkelse ved at se, at Lampen endnu brændte paa mit Bord, og at jeg selv sad bøjet over en Bog og slet ikke havde været i Seng. Og den Bog, der saaledes havde faaet mig til helt at glemme Tiden, var Rinks berømte Værk om "Grønland og dets Beboere", som jeg havde skaffet mig til Laans fra et af Bibliotekerne. Den Gamle skændte dygtigt paa mig, fordi jeg saadan ødslede med den dyre Petroleum, og jeg var selv helt skamfuld over at have ladet mig saa ganske besnære af en Bog af den Art.

Den lange Række Begivenheder, som skulde ende med at omstyrte alle mine Fremtidsforhaabninger, saa der i Stedet for en Ingeniør blev en Skribent af mig, begynde iøvrigt med, at Johnstrup under en Forelæsning kort efter Jul meddelte os, at Regeringen havde besluttet at udsende en ny Expedition til Grønland under Steenstrups Ledelse. I Modsætning til de tidligere, der væsenlig havde holdt sig til Kystlandet, skulde Formaalet med denne være at undersøge nogle Fjeldpartier, de saakaldte Nunatakker, der hist og her ragede op over Indlandsisen. Siden det havde vist sig, at Kryolitbrudene ved Ivigtut var bleven til en saa rig Indtægtskilde baade for Staten og for det Selskab, der havde faaet dem i Forpagtning, var Myndighederne naturligt nok bleven stærkt

interesserede i at finde mere af dette sjældne, ja i hele Verden næsten enestaaende Mineral. For at sikre sig nøjagtige Kortoptagelser skulde Steenstrup denne Gang ledsages af en Geodæt, og desuden var det Meningen at medgive ham en ung polyteknisk Studerende, der kunde gaa ham til Haande ved de mineralogiske Undersøgelser. Johnstrup opfordrede derfor de Examinander, der kunde tænke sig at deltage i Expeditionen og sad inde med de fornødne Betingelser, deriblandt navnlig et fejlfrit Helbred, snarest muligt at indsende Ansøgning til den nedsatte Regeringskommission.

Den Nat, der fulgte, blev en af de uroligste, jeg havde oplevet. Først henad Morgenstunden faldt jeg i Søvn, men ogsaa i Drømme jog jeg bjørneskindsklædt og højt raabende hen over den grønlandske Indlandsis med fjorten halsende Hunde foran Slæden. Straks den næste Dag søgte jeg Steenstrup i Museet og bad ham sige mig ganske oprigtigt, hvad han mente om mine Udsigter til at komme i Betragtning som hans Ledsager paa den Rejse. Han saa' mig længe an uden at sige noget, forklarede saa, at det var Kommissionens Mening at foretrække en Examinand med speciel kemisk Uddannelse. Desuden var jeg vel ogsaa lovlig ung til det Job. Rimeligvis har han kunnet se paa mig hvor skuffet jeg blev, for bagefter slog han mig opmuntrende paa Skuldren og sagde:

"Lad os nu se, hvem der ellers byder sig til. De sagde en Gang paa Bornholm, at De plejede at have Lykken med Dem. Maaske kan De ogsaa faa det i dette Tilfælde."

I den følgende Tid fortaltes det om flere af mine Studiefæller, at de havde meldt sig som Ansøgere, deriblandt en begavet Kemiker af en lidt ældre Aargang, Andreas Kornerup. Foruden sin Duelighed som Mineralog havde han det Fortrin at sidde inde med kunstneriske Evner, være en ypperlig Tegner og Akvarellist, hvad der var af Betydning, fordi Friluftsfotograferingen endnu paa den Tid var ret uudviklet. Naar jeg ikke desto mindre bevarede Haabet, var det, fordi jeg havde hørt, at hans Helbredsattest ikke var helt tilfredsstillende. Det havde ved Lægeundersøgelsen vist sig, at der var lidt i Vejen med Hjertet, medens jeg selv var bleven erklæret for "fejlfri". En Dag forlød det paa Lærestalten, at Valget nu stod mellem ham og mig, - og Steenstrup mod-sagde det ikke, bekræftede det iøvrigt heller ikke. Endelig efter flere Ugers pinagtig Spænding kom Afgørelsen. Kornerup var bleven den foretrukne.

Hin solfyldte Formiddag et Par Maaneder senere, da jeg i Morgenavisen havde læst, at Grønlands-Expeditionen om Formiddagen skulde afsejle, blev jeg siddende hjemme i min Stue og havde ikke Lyst til at gaa ud. Nedtrykt som en forsmaaet Bejler paa den Elskedes Bryllupsdag fulgte jeg i Tankerne Skibet paa dets Vej op gennem Sundet og videre nordpaa. Den Dag gik Kornerup ind til et ærefuldt men kortvarigt Liv som en af Grønlandsforskningens Pionerer. Efter to Sommertogter til Vestlandet og Indlandsisen døde han af Overanstrengelse kun 24 Aar gammel. Der staar et eller andet Sted om Kunsthistorikeren Julius Lange, at et Kys af den græske Muse tidligt havde indviet ham til et beskuende Liv i Skønhedens sommerlige Rige. Det samme kan vel i Grunden siges om Størstedelen af hin Tids førende Aander - Goethesønnerne. Med Folk som Andreas Kornerup indledes den Række af unge danske Mænd - Mylius Erichsen, Hagen, Brønlund, den elskelige John Tutein o.s.v. - hvem et trolddomsagtigt Kærtegn af Isørkenens vilde Huldre signede til et Liv i Eventyr og Farer og til en tidlig, ensom Død.

Skuffelsen over ikke at komme med paa Grønlands-ekspeditionen 1876 førte til, at Pontoppidan et par år senere fuldstændig opgav ingeniørstudiet, ("Det Fantasiliv, jeg nu saa længe havde tumlet mig i, lod sig ikke paa en Gang spærre inde bag Logaritmetabellens Gitterværk af Tal"). Den geologi-interesserede polytekniker blev en kort tid højskolelærer og senere nobelprisbelønnet forfatter.

Afsnittet stammer fra Henrik Pontoppidans 2. erindringsbog "Ham-skifte". (Gyldendal 1936, her gengivet efter Henrik Pontoppidans "Erindringer", Gyldendal 1962.) Henrik Pontoppidans "fantasier" om Grønland kom iøvrigt til litterært udtryk i fortællingen "Isbjørnen".

